

ТРЕТА МЕЖДУНАРОДНА ПИСАТЕЛСКА СРЕЩА СОФИЯ '80

Отново София стана столица на световната борба за мир, на волята на народите да надмогнат угрозата на ядреното самоунищожение и да заживеят в мир, дружба и приятелство. В един момент, когато силите на реакцията отново са в настъпление, опитвайки се да провалят постигнатото в Хелзинки; когато се възражда призракт на студената война — а от нея до смъртоносния термоядрен конфликт има само една крачка — и на надпреварата във въоръжаването; когато американският империализъм в желанието си да играе ролята на световен жандарм опасно изостря международната обстановка, балансирайки по ръба между мира и катастрофата — в този тревожен, отговорен и напрегнат момент отново от София прозвуча гласът на цялото човечество: в защита на мира, в защита на живота на Земята, в защита на бъдещето.

Три събития от международен мащаб, чийто резонанс тепърва ще набира сила, ознаменуваха есента на 1980 г. Може би най-крупното от тях бе *Световният парламент на народите за мир*. Пет дни заседаваха делегати от различни страни, хора с различни политически и религиозни убеждения, с различни професии — обединени обаче от съзнанието, че мирът е единствената гаранция за бъдещето на планетата. На многобройните пленарни заседания и разговори около кръглата маса бяха изнесени потресаващи факти за злодеяния на китайския режим във Виетнам, на режима на Пол Пот — Йенг Сари в Кампучия, на военните хунти в Салвадор, Чили, Уругвай и другаде; за злостната кампания на дезинформация, подета от западния печат, радио и телевизия, и преследванията срещу прогресивни журналисти; за опасностите, които крие новата военна стратегия на САЩ...

Много и различни са заплахите за мира и хуманизма, за бъдещето на човечеството и правата на човека. И борбата срещу силите на реакцията трябва да бъде неотстъпна и постоянна. Но в крайна сметка неин естествен фокус си остава борбата за мир, защото само в мирни условия може да се мисли и работи в името на прогреса — това е основният извод, до който стигнаха с пълно единодушие делегатите. И той е залегнал в приетата Харта на Световния парламент на народите за мир, както и в Обръщението, в което се казва:

„Откажете се от новите програми за въоръжаване! Прекратете производството на всички видове оръжие за масово унищожение: ракетно-ядрено, нейтронно, химическо и всякакво друго! Съкратете военните запаси! Забранете ядреното оръжие! Преговори! Друг избор няма!“

По същото време, когато волята на народите за мир прозвуча под купола на Световния парламент, София бе домакин и на едно друго знаменателно събитие — срещата „София '80“ по повод годишнината от *Международната детска асамблея „Знаме на мира“*. Отново в нашата столица се събраха деца — поданиците на бъдещето — от цял свят, за да демонстрират желанието си да

живеят в мир и дружба, в условия, които позволяват и стимулират хармоничното и всестранно развитие на личността, пробуждането и укрепването на творческото начало, което съществува у всеки човек. Именно това е същностният смисъл на асамблеята „Знаме на мира“ — поясни на среща с журналисти др. Людмила Живкова, — който я превръща в значително събитие и надхвърля възрастовите граници. Първата асамблея се състоя през Международната година на детето, но в нея бе използван опитът на нашата страна в използването на културата като основен фактор за всестраниното развитие и усъвършенстване на човешката личност. Проблемът за мира е в същност проблем за бъдещето на човечеството, а децата са нагледният израз на това бъдеще. От първостепенна важност е те да бъдат възпитавани в дух на приятелство още от най-ранна възраст, да бъде събуден у тях поривът към творчеството, към хармонията и красотата. Защото само по такъв начин утре те ще възцарят желания мирен ден на планетата.

Символична бе срещата на участниците в детската асамблея с делегатите на Световния парламент на народите за мир. Сузана Каван прочете Обръщение-то на децата към Световния парламент. В отговора си Ромеш Чандра подчерта:

„Днес пред вас се заклеваме, че ще създадем свят, в който нито едно дете няма да умре от глад или война. Никой не трябва да поставя ядрена бомба в ръцете на децата! Децата, както вие казахте, трябва да държат в ръцете си четки, с които да рисуват новия свят, трябва да държат писалки, с които да пишат стихове, трябва да държат музикални инструменти. Ние искаме да чуем музика, а не експлозиите на бомбите. Ние искаме да пресъздаваме красотата на света, а не грозотата на глада...“

Органична част от тази мащабна акция в защита на мира бе и *Третата софийска среща на писателите от цял свят* под станалия вече традиционен след срещите през 1977 и 1979 г. девиз „Мирът — надежда на планетата“. В същност много от творците, които взеха участие в нея, бяха и делегати на Световния парламент на народите за мир, а една внушителна група български и чуждестранни писатели имаше среща с участниците в асамблеята „Знаме на мира“. И това е напълно естествено — писателската среща е органична част от другите изяви на борбата за мир, защото именно творците, които не напразно наричаме глас и съвест на своето време, са изразители на тревогите и въжделенията на своите народи.

Значението на Третата международна писателска среща, кардиналният характер на проблемите, на които е посветена тя, бе подчертано в приветствието на др. Тодор Живков:

„Не знам защо, но когато се говори с културните дейци, въпросът за мира и войната обикновено се свързва със съдбата на културата. Съдбата на културата — този най-безценен плод на човешката цивилизация, е скъпа на всички нас. Но на мене ми се струва, че ние бихме ви принизили като събеседници и като хора, ако сведехме въпроса за мира и войната до заплахата на културните ценности на човечеството.

Заплашена ли е човешката култура?

Да, заплашена е.

Но заплахата днес е надвиснала над самото човечество, над самото съществуване на планетата, която милиони години се е носила глуха, безока и няма из космическите пустини, докато се превърне в прекрасна люлка на човека и човешката цивилизация.“ ...

„Нямам намерение да ви лаская. Вие, писателите, сами по себе си не сте в състояние да обуздаете силите на войната. Но сами по себе си не сме в състояние да направим това и ние — политиките, които стоим начело на такива мощни организации, каквито са държавите. Делото на мира — и особено в сегаш-

ния съдбовен час — може да бъде спасено само с обединените усилия на стотиците милиони хора. И именно тук вие, писателите на човечеството, нямате равни на себе си по своите възможности за влияние върху човешките умове и души.“

Именно от съзнанието за отговорността на твореца в съвременния свят и неговите възможности бе продикуван и изборът на темата „Писателят: взаимното опознаване и разбирателство между народите“. В словото си при откриване на срещата Любомир Левчев, председател на СБП, отбеляза:

„В света на тотална конфронтация, във времето, когато средствата за масова информация са посветени изцяло на дискусиите и спора, и уви, нерядко на обидата и омразата, нашата Софийска писателска среща е горда със своя основен и в много отношения уникален принцип — да търси пътищата на сближаване, да търси това, което ни прави по-толерантни, което ни сплотява, а не онова, което ни противопоставя и разделя. Това основно правило на нашата трибуна не само забранява да бъдат осъществявани отделни нации и отделни култури, но нещо повече, то дава възможност на народите чрез пратениците на своята съвест да изкажат своите въжделения, да споделят опита на сърцето и ума. В същност това е темата на нашата Трета софийска среща: „Писателят — взаимното опознаване и разбирателство между народите“. Ние сме проникнати от ясната вяра, че дори и най-малкият принос в това отношение е принос важен и реален за фундамента на световния мир.

Срещу абстракции се стреля по-лесно. Но хората, които се познават, трудно могат да бъдат накарани да вдигнат пушките един срещу друг. Същото важи и за народите. И историята показва, че само на нивата на невежеството, на непознаването и отчуждеността може да вирее семето на националната омраза.“

За почетен председател на Третата софийска среща бе избран венецуелският писател Мигел Отеро Силва, лауреат на Международната Ленинска награда „За укрепване на мира между народите“. В словото си той подчерта:

„Всички ние, мислещи хора, събрани тук, стотици пъти сме твърдели в нашите страни, че най-отговорната мисия на съвременния писател е опазването на мира, обявяване война на войната, противопоставянето на престъпните замисли на производителите на оръжие и войнолюбците. Ние, другари, не трябва да се уморяваме да ратуваме за мир. Няма никакво значение, че ни обвиняват в повтаряне на стереотипни лозунги, няма значение, че ни смятат за фантазори и паникьори, няма значение, че ни считат за глупави инструменти или пособия в нечии ръце. Ние добре знаем чии зловещи ръце плетат тази мрежа от измислици. Знаем много по-добре от държавниците и генералите какво би означавала за човечеството ядрената война: знаем, че тя би унищожила безжалостно децата на нашите деца и децата на останалите хора; знаем, че тя би унищожила една цивилизация, изградена благодарение на вековен труд и мисъл. Знаем, че след нея Земята би скитала в пространството като луда и безлюдна планета. И тъй като знаем това, нашето съзнание на писатели и нашата отговорност на съвременни хора карат гърлата ни да прегракват от нашия зов в полза на мира, срещу подстрекателите на едно ужасно унищожение.“

В Третата международна среща на писателите от цял свят участваха около 150 творци от всички континенти, сред които бяха много от най-видните съвременни писатели. В двата дни на срещата се изказаха повечето от присъстващите, които споделиха тревогата си за световния мир и непоколебимата си увереност, че войната може да бъде предотвратена; готовността си да вложат всичките си сили за постигането на тази благородна задача. Впрочем може определено да се каже, че форумът на Третата софийска среща бе много по-широк — не само защото в нея бе приковано вниманието на света, но и защото бяха прочетени приветствия от редица големи творци, които по една или друга

причина са възпрепятствувани да дойдат, но духом са в софийската зала: Георгий Марков, председател на Съюза на съветските писатели, Янис Ридос, Ърскин Колдуел, Уилям Мередит, Бърнард Меламуд, председател на Международния ПЕН-клуб в САЩ, Камило Хосе Села, Иняцио Бутита, Ларш Юленсен, Одисеас Елитис и др.

Значението на изкуството и културата за развитието на човечеството бе подчертано от др. Людмила Живкова, която на срещата си с участници в Третата писателска среща отбеляза:

„Една от най-ярките тенденции, едно от най-ярките явления, характеризиращи епохата, в която днес живее човечеството, това е все по-засилващата се роля на изкуството и културата в съвременния свят.

Наравно и паралелно с развитието на такива крупни международни събития като бурното социално обновление на света, бурното развитие и разгръщане на националноосвободителното движение, бурното развитие на науката, усъвършенствването на техниката, пробуждането и мобилизирането на женското движение се засилват и ролята, значението, мястото и отговорността на човека-творец в съвременния свят. Без тия най-ярки феномени ние не можем да обясним и да разкрием същността на епохата, да разкрием перспективите и възможностите за развитието на планетата и да продължим еволюцията на човечеството, на човешкия род и обществото.“

* * *

„Културата и истинското изкуство никога не са били самоцел. Днес, в тази динамична, сложна и противоречива епоха, в която се развива човечеството на нашата планета, културата още по-малко може да бъде самоцел, защото именно чрез необходимостта от разширяване на човешкия кръгозор, от обогатяване на човешкото съзнание и знание, от усъвършенствването на човека, от взаимодействието и взаимното културно опознаване на различните страни и народи зависи в какво направление ще продължи на човешкия род и нашата планета — дали през следващите десетилетия и през XXI в. човечеството ще може да превъзмогне трудностите, пред които днес е изправено, и да осигури условия, благодарение на които потенциалните сили и способности, заложили от природата у човека и обществото, непрекъснато да се разгръщат и усъвършенствуват.“

Тези думи подсказват истинския мащаб на отговорността на съвременния творец и същевременно — истинските висини на целите, които трябва да бъдат постигнати: чрез борбата за мир да се осигурят такива условия, при които ще може да се разкрият потенциалните творчески способности на всеки човек. Именно тази огромна и високохуманна задача е залегнала в Посланието към бъдещите творци, прието от участниците в Третата международна среща на писателите:

„Скъпи приятели, творци от бъдещите поколения,

Ние се обръщаме към вас, защото вярваме в онова време, когато всеки човек ще живее и ще се проявява свободно като творец. Приемете нашето послание — гласа на писателите от цял свят, събрали се на Третата международна писателска среща в София под девиза „Мирът — надежда на планетата“. Сега мирът и надеждата са заплашени навсякъде от ужасни атомни, химически и бактериологически оръжия и в някои зони на планетата мирът и надеждата вече са поражени от локални войни и тероризъм. В този исторически момент, когато над света на човека е надвиснала сериозна заплаха от рецидива на една нова война, от употребата на невиджано по своята сила ядрено оръжие, ние издигаме глас не само и не просто в защита на човечеството, но и в защита на най-свещеното право — *правото на всестранно и хармонично развитие на човешката личност*.“